

مدیریت میراث فرهنگی جهانی

گروه نویسندگان:

Camini Wijesuriya

Jane Thompson

Christopher Young

مترجم

سید مصطفی بابایی

سرشناسه	گامینی، ویجسوری، ۱۹۵۴-م. Wijesuriya, Gamini
عنوان و نام پدیدآور	مدیریت میراث فرهنگی جهانی / گروه نویسندگان Damini Wijesuriya, Jane Thompson, Christopher Young؛ مترجم سید مصطفی بابایی.
مشخصات نشر	تهران، مهکامه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۶۴ ص. مصور.
شابک	978-600-7831-41-2
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	عنوان اصلی: Managing cultural world heritage, 2013
موضوع	مناطق میراث جهانی — مدیریت World Heritage areas-- Management
موضوع	گردشگری — مدیریت Tourism-- Management
شناسه افزوده	تامپسون، جین Thompson, Jane
شناسه افزوده	یانگ، کریستوفر Young, Christopher
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۷ ۴۲۴/۵: ۱۴۰/۵ G
شناسه افزوده	بابایی، سیدمصطفی. ۱۳۵۶-، مترجم
رده‌بندی دی‌ئی	۳۶۲/۶۹
شماره کتابخانه ملی	۵۱۷۶۸۰۸

نام کتاب: مدیریت میراث فرهنگی جهانی
گروه نویسندگان: Christopher Young - Jane Thompson - Gamini Wijesuriya
مترجم: سید مصطفی بابایی

ناشر: مهکامه

ناظر چاپ: بهزاد ربیعی فراهانی

لیتوگرافی: نقش

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۶۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۳۱-۴۱-۲

مراکز بخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی‌نژاد، کورس ۸، پلاک ۸، طبقه دوم،

نشر و بخش مهکامه

فکس: ۵۰۶ - ۶۶۹۰ - ۰۹۱۲۳۹۷۴۰۲۱

تلفن: ۶۶۴۸۸۲۰۳ - ۶۶۴۹۷۰۵۰

۲- تهران، میدان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و اردیبهشت، کتابفروشی ۱۳۱

تلفن: ۶۶۴۶۰۹۳۲ - ۶۶۴۶۷۳۲۳

en_mahkame@yahoo.com

www.mahkame.com

پست الکترونیکی:

نمایندگی‌های شهرستان:

۱- اهواز: خیابان حافظ، بین سیروس و نادری، کتابفروشی رشد، تلفن: ۳ - ۲۲۱۷۰۰۰ (۰۶۱۳)

۲- مشهد: خیابان سعدی، پاساژ مهتاب، کتابفروشی درخشش، تلفن: ۳۲۲۵۱۹۲۳ (۰۵۱)

۳- اصفهان: خیابان چهارباغ عباسی، مجتمع چهارباغ، زیرزمین، پلاک ۲۶، تلفن: ۳۲۲۳۸۸۵۶ (۰۳۱)

۴- یزد: خیابان فرخی، جنب مجتمع ستاره، کتابفروشی فدک، تلفن: ۳۶۲۲۷۴۷۵ (۰۳۵)

۵- شیراز: خیابان ملاصدرا، نبش خلیلی، کتابفروشی خوارزمی، تلفن: ۳۶۴۷۳۷۷۱ (۰۷۱)

۶- تبریز: فلکه دانشگاه، ابتدای خیابان دانشگاه، کتابفروشی علامه، تلفن: ۳۳۳۴۱۶۶۹ (۰۴۱)

آدرس کانال انتشارات مهکامه: telegram.me/mahkamepublisher

فهرست مطالب

۷		سرآغاز
۱۱		سخن ویراستار
۱۵		پیش‌گفتار
۱۹		بخش نخست: دیباچه
۱۹		۱-۱ هدف این کتاب
۲۳		۲-۱ رهنمودهای لازم
۲۵		بخش دوم: زمینه‌ی مدیریت در میراث فرهنگی
۲۵		۱-۲ میراث فرهنگی چیست؟ چرا باید آن را مدیریت کرد؟
۲۸		۲-۲ مسایل میراث فرهنگی در یک چارچوب گسترده‌تر
۳۶		۳-۲ توسعه پایدار و حفاظت از میراث فرهنگی
۴۴		۴-۲ نیاز میراث فرهنگی به مدیریت
۴۶		۵-۲ رویکردهای مدیریت و حفاظت از میراث
۵۷		بخش سوم: درک مدیریت در بستر میراث جهانی
۵۷		۱-۳ میراث جهانی چیست؟ نظام میراث جهانی و نیازمندی‌های آن
۵۹		۲-۳ کنوانسیون سال ۱۹۷۲ م میراث جهانی
۶۴		۳-۳ راهنمایی اجرایی کنوانسیون میراث جهانی
۶۷		۴-۳ ارزش برجسته جهانی، اصالت و یکپارچگی در بستر مدیریت میراث جهانی
۷۷		۵-۳ مستندسازی میراث جهانی و رویه‌های تقویت مدیریت
۸۸		۶-۳ راهنمای راهبردی مصوب کمیته‌ی میراث جهانی
۹۰		۷-۳ دانش و سیاست‌های در حال تغییر
۹۴		۸-۳ راهبرد ظرفیت‌سازی میراث جهانی
۹۹		بخش چهارم: تعریف، ارزیابی و بهبود نظام‌های مدیریتی میراث
۹۹		۱۰-۴ نظام‌های مدیریتی میراث به طور کلی و نظام میراث جهانی

- ۲-۴ سه اصل اساسی نظام مدیریت میراثی ۱۱۷
- ۳-۴ سه فرآیند مربوط به نظام مدیریتی میراث ۱۴۸
- ۴-۴ نتایج سه گانه‌ی نظام مدیریتی میراث ۱۸۱
- ۵-۴ مستندسازی و ارزیابی یک نظام مدیریتی میراثی ۲۰۵
- پیوست الف: چارچوبی برای تهیه، اجرا و پایش یک طرح مدیریتی ۲۱۵
- الف-۱ معرفی: طرح‌های مدیریتی درون نظام‌های مدیریتی ۲۱۶
- الف-۲ مراحل تواناگون فرایند برنامه‌ریزی مدیریتی ۲۲۴
- الف-۳ محتوای طرح مدیریتی ۲۵۱
- پیوست ب: ابزار ارتقای میراث (IUCN) ۲۵۳
- منابع ۲۵۹

سرآغاز

بهره‌ی معنوی این اثر تقدیم به روان شاد پدرم که آموزگار نیکی بود

نزدیک به نیم سده از تصویب کنوانسیون میراث جهانی در شانزدهم نوامبر سال ۱۹۷۲م با موضوع حفظ آثار تاریخی، طبیعی و فرهنگی در جهان می‌گذرد. کشور ایران که از سال ۱۹۷۵م یعنی سه سال پس از تصویب کنوانسیون میراث جهانی به عضویت آن درآمده، در مجموع ۲۲ اثر تاریخی، فرهنگی و طبیعی را تاکنون به فهرست میراث جهانی افزوده است. بر همین اساس انتظار می‌رود سالیانه دست‌کم یک یا دو اثر فرهنگی و طبیعی (یا آمیخته) دیگر نیز بر این فهرست افزوده شده و به این ترتیب تا سال ۱۴۰۴ خورشیدی که سند چشم‌انداز توسعه کشور برای آن تنظیم شده، ایران کشوری در رتبه نزدیک به چهل اثر جهانی باشد.

این رقم گرچه در نخست سبب افتخار و فرخ‌آزایی علاقمندان و کوشندگان عرصه‌ی میراث فرهنگی و تمامی ایران‌دوستان شده و نشانگانی از جایگاه دهن، پرافتخار و سرفراز این سرزمین به شمار آمده و در مقایسه با سرمایه‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی این مرز و بوم اندک می‌نماید ولی از دیگر سوی بر ضرورت، بایستگی و شایستگی مدیریت و حفاظت از این میراث گرانبها به ویژه میراث متعلق به تمام بشریت یعنی میراث جهانی افزوده و بر انجام تعهدات ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در مدیریت، حفاظت، معرفی و بهره‌وری اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی این آثار تاکید می‌کند.

در همین راستا، تغییرات گسترده‌ی عرصه‌ی جهانی از جمله پدیده‌ی جهانی شدن، تغییرات گسترده‌ی آب و هوایی، گسترش و افزایش شهرنشینی و افزایش نابرابری‌های اقتصادی در دنیا بر پیچیدگی‌های معمول مدیریت و حفاظت از این آثار افزوده و ضرورت بهره‌گیری از شیوه‌ها، منش‌ها و رویکردهای آزموده، علمی و نوین جهانی را دوچندان کرده است. دیرگاهی است که جامعه‌ی میراثی کشور و دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان و علاقمندان به این حوزه نیز ضرورت رویکرد به دیدگاه‌های نوین در مقوله‌ی مدیریت و حفاظت از میراث فرهنگی را دریافته‌اند. دیدگاه‌هایی که بتوان با استفاده از آنها، پیچیدگی‌ها، درهم‌تنیدگی‌ها، گسست‌ها و

پیوستگی‌های بیشتری از این بخش را در پیوند با جوامع گوناگون درک و فهم کرد و بر اساس آن، کنش مثبت و اثرگذاری را با محیط گسترده‌تر پیرامون آثار فرهنگی برقرار کرد.

رویکردهای جهانی به مقوله‌ی میراث فرهنگی در نیم سده‌ی اخیر تغییر و تکامل بسیاری داشته و هم‌راستا با نیازها، داشته‌ها و خواسته‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جوامع گوناگون به‌روزرآوری شده است. رویکردهای سنتی، مبتنی بر کنوانسیون، ارزش‌محور و مشارکتی از جمله رویکردهایی است که در مدیریت و حفاظت از این آثار به کار رفته و آزموده شده‌اند.

بر همین اساس به نظر می‌رسد بررسی، بازنگری و به‌روزرآوری قوانین، رویکردها، سیاست‌ها، اهداف و نهادهای مربوط به بخش میراثی کشور برای رویارویی و پاسخگویی به تغییر و تحولات پیش‌گفته و بهره‌گیری از حداکثرترین رویکردها و روش‌های ملی و بین‌المللی مدیریت و حفاظت و همچنین برای ایجاد همگرایی و هم‌راستایی منابع گوناگون داخلی با دانش و تجربیات جهانی در نیل به اهداف میراثی کشور بسیار ضروری است. برای نمونه اسناد فرادستی مربوط به این بخش از جمله اساسنامه‌ی سازمان میراث فرهنگی کشور، به‌اندازه‌ی کافی به موضوع و واژه‌ی مدیریت نپرداخته است؛ در حالی که امروزه نقش پررنگ این واژه در ادبیات میراثی، جایگاه برتری یافته و دیگر موضوعات مرتبط به میراث از جمله، حفاظت، معرفی، آموزش و ... در ذیل آن تعریف و استفاده می‌شود.

بسیار شایسته است تا جامعه‌ی دانشگاهی کشور نیز اهمیت و ضرورت این موضوع را دریافته و نسبت به ایجاد و ارتقای این رشته که در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان ارایه می‌شود و همچنین آموزش و پژوهش در آن، متناسب با شاخصه‌های ملی کشور همت بگمارد. کتاب حاضر^۱ که برآیند ترجمه و پژوهش در موضوع مدیریت میراث فرهنگی جهانی است گامی کوچک در آشنایی هرچه بیشتر پژوهشگران، مدیران و کارشناسان و علاقمندان این عرصه با قوانین، رویکردها، مسایل، چالش‌ها و چشم‌اندازهای میراث جهانی است و کوشیده تا با فراهم آوردن نکاتی از مدیریت و حفاظت میراث جهانی، بستر مناسبی برای نقد، بررسی و کارشناسی هرچه بهتر نیازها، داشته‌ها و خواسته‌های مدیریتی در بخش میراث فرهنگی کشور ارایه کند.

۱. اساس کتاب حاضر بر مبنای ترجمه‌ی کتاب Managing Cultural World Heritage, 2013 از مجموعه انتشارات مرکز میراث جهانی سازمان علمی، فرهنگی و تربیتی ملل متحد (یونسکو) شکل گرفته است.

در این مسیر توجه ارزشمند آقای دکتر محمد حسن طالبیان معاون محترم میراث فرهنگی کشور و نیز بذل عنایت آقای فرهاد عزیزی مدیرکل محترم دفتر امور پایگاه‌های جهانی، راهگشا بود. بی‌درنگ، مفاهیم، موضوعات، مسایل و گفتارهای طرح شده در این کتاب برای بسیاری از مدیران کنونی و آینده‌ی این عرصه مفید خواهد بود.

برخی از زیرنویس‌های فارسی این کتاب به همت همکار ارزشمندم آقای دکتر حسین راعی مدیر وقت نگاه میراث جهانی بیستون نگاشته شده، او در مسیر ترجمه و چاپ این کتاب بسیار یاری رسان بود.

رهنمودهای به‌ارغ آقای دکتر مسعود نصرتی مدیر محترم مجموعه میراث جهانی گلستان در چاپ و نشر کتاب، بسیار غیر بود. زحمات تمامی ایشان را ارج گذارده و از ایشان صمیمانه سپاسگزارم.

سپاس فراوان از جناب آقای دکتر امیر آموخته به سبب تلاش بی‌وقفه در آموختن ترجمه‌ی متون تخصصی که ماهرانه به‌ارغ، انشر. تجربیات گرانبهای خویش را به اشتراک می‌گذارند.

سپاس ویژه از همسر مهربانم خانم مریم خیرندی به‌د. ترجمه، درک مطلب و واژه‌گزینی مناسب، مشتاقانه یاریم کرد.

ویراستار حرفه‌ای این کتاب آقای محمد حسن صارمی نائین با ایق و دقت فراوان و نیز بهره‌گیری از تجربیات گسترده‌ی خود در بخش برنامه‌ریزی اقتصادی، فرهنگی بر غنای آن افزود. از ایشان نیز صمیمانه سپاسگزارم.

و در پایان، سپاس بیکران از مجموعه انتشارات مهکامه و سرکار خانم قنبری که با شکیبایی و فرهیختگی به این اثر نگریستند و آن را به زیور طبع آراستند.

سید مصطفی بابایی

کارشناس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری